

Någonstans i all denna sten hör jag hemma

Einar Olafsson

På Island liksom på andra platser i Norden kom modernismen och en radikal förändring av formen sent in i poesin. Det hävdas gärna att modernismens upphovsmän på Island var ett knappt tiotal poeter som gav ut sina första böcker omkring 1950. Visserligen hade man kunnat märka modernistiska tendenser hos ett fåtal poeter efter första världskriget, men de vek tillbaka för romantisk, nyromantisk eller socialrealistisk litteratur i traditionell form.

Det har visat sig svårt att sätta de poeter, som det är frågan om här, under en hatt, i den ryms inte alla. Det är först och främst förändringen av formen de har gemensamt. Formens utsida, rim och allitteration, var så helig för islänningarna att många fortfarande anser att den diktning är ogiltig som inte är rimmad och allittererad. Den poetgeneration som stiger fram omkring 1950 och ibland kallas «atompöeterna» (ordet användes först i *Halldór Laxness* roman, *Atómstöðin*, Atomstationen, 1948, brukades sedan som skällsord om de unga poeterna, men har nu blivit någorlunda neutralt), är den första generation som målmedvetet söker efter nya former och ett nytt poetiskt språk i modernismens anda. Den är dock ytterst mångskiftande i sin modernism.

Det har naturligtvis framgått av isländsk litteratur att den isländska samhällsutvecklingen har gått långsammare än i andra väst-europeiska länder. Kapitalistiska produktionsätt sätter inte någon verklig prägel på isländskt samhälle förrän efter sekelskiftet, arbetarklassen börjar inte organisera sig på allvar förrän vid tiden för första världskriget, stadskultur finns inte förrän under mellankrigsåren, och då bara som småstadskultur (1930 fanns 28 000 invånare i Reykjavik). Fram till dess är Island först och främst ett samhälle av bönder och sjömän och produkterna exporteras oförädlade.

Därför kan man säga att modernismens

objektiva förutsättningar knappast förelåg på Island förrän omkring mitten av 1900-talet. Men då sker en mycket hastig förändring. Världskriget medförde mycket arbete och inkomster för islänningarna och den stora folkvandringen från land till stad tog sin början, först och främst till Reykjavik.

Britterna ockuperade Island 1940, ett år senare steg de åt sidan för amerikanska armén, och när Island rev sig loss från Danmark och blev en självständig demokrati 1944, var det ockuperat av amerikanska trupper.

I ett helt sekel hade självständighetskampen intagit en framskjuten plats i folkets medvetande och nationalromantiken hade genomsvartat litteraturen. Diktarnas dröm var att «aldrig mer ska Islands bygd / åt andra länder ges», som det står i en dikt av skaldinnan *Hulda* från år 1944.

1949, endast fem år senare, träffade riksdagen en överenskommelse om Islands inträde i NATO och två år senare godkände regeringen att amerikanska trupper återvände för att stanna.

Det är det snabba moderna samhället, konsumtionssamhället, alienationen, ockupationen och borgarklassens svek mot folkets 100-åriga självständighetskamp och livet i atombombens skugga, som sätter sin prägel på efterkrigsårens diktning hos «atompöeterna». Det visar sig i ett osedvanligt poetiskt språk; ofta märks surrealistiska inslag, existentiella spekulationer, saknad efter hembygden eller det enkla livet i fiskebyn – ibland i dikter som snarare kunde kallas nyromantiska än modernistiska – samt kritik av ockupationen och anslutningen till NATO.

Men dikternas olikheter till trots ger de nästan jämt prov på genomtänkthet – den nya verkligheten, kapitalismens och stadens buller, larm och främlingskap, det kalla kriget och atombomben, bemöts med logiskt förnuft eller

närmast okänd i dikter före den här generationen, om man undantar Dagur Sigurdarson och *Jónas Svafár*, vilka är av «atompöeternas» generation och skrev sådana dikter redan efter 1950.

De flesta poeterna som börjar publicera sig omkring och efter 1970 är stadsbarn, födda och uppvuxna i Reykjavik och somliga känner knappast landsbygden annat än genom bilrutan.

Staden kommer ofta på tal hos de diktare som framträdde vid 1900-talets mitt. Men de var på det hela taget inte stadsbarn trots att de blev stadsbor, staden är i deras dikter inte nödvändigtvis en bestämd stad, Reykjavik, utan lika gärna en stad som de har rest igenom utomlands. Dessa poeter har knappast vuxit upp i nutiden, snarare växer de sig från gammal bygdekultur in i den, de uppfattar nutiden som främlingar.

Det är som sagt knappast förrän med Dagur Sigurdarson som stadsbarnet börjar publicera sig. Reykjavik är hans miljö, han är inte främling i den moderna staden, han är uppvuxen i den och har präglats av den.

Det är eventuellt däri som den yngsta poetgenerationens särställning ligger. 10-15 år yngre än Dagur Sigurdarson är de den första poetgeneration på Island som är stadsbarn och nutidsmänniskor från barnsben. Rötterna är uppräckta, det isländska arvet och det isolerade bygdesamhället är en angelägenhet för historiker, de isländska sagorna i sina tjocka skinnband med lärda förord samlar damm i hyllan och nationalskalderna är mossiga:

...men jag har blivit trött på skönheten
solen våren-och jöklarna kan få vara i fred
djur och växter har jag bara sett i
frysdisken på stormarknaden

säger Einar Már Gudmundsson i dikten «Heimsókn» (Besök).

Detta blir en angelägenhet för många poeter av vår generation: ett förändrat samhälle med en ny och annorlunda kultur, som äldre generationer anser vara en andra klassens kultur och vittna om förfall. Men det är den kultur vi föddes till och inte kan förkasta, bara ta del i att forma. Med den följer ett nytt språk, nya myter, nya referensramar. Några av poeterna använder det språket frikostigt, t.ex. Einar Már Gudmundsson och *Stefán Snævarr*, och nya myter och hjältar ges utrymme i deras dikter, jämsides

med gamla. Här revolteras mot tendensen att se på popkulturen och det som ungdomen intresserar sig för som en andra klassens kultur, eller ungdomens språk, «gatans språk», som ett andra klassens språk. Alla ord står på samma nivå i dikten. Och samtidigt görs ett försök att nedteckna den nya mytologin.

I dessa dikter försöker man också ompröva livsstilen, ideologin och den politiska erfarenheten, inte bara hos tidigare generationer, utan också hos sin egen, nyradikalismens och studentupprorets generation, såväl som flower-powergenerationens.

I dikten «Sjálfs gagnrýni í fleirtölu» (Självkritik i pluralis) angriper *Einar Kárason* hyckleriet och ytligheten hos sina jämnåriga (och sig själv) som blev «motståndare till klädmodet / följande antimodet / klär och klipper sig enligt det / ... / rör sig i en folkfattig folklighet». De sitter i källare och vindskupor på gamla bakgårdar «därför att hyreskolosserna i betong är så kalla / och omänskliga» eller på kaféerna och «begråter tillsammans / den låga lönen / till den dumma flickan / som serverar kaffet».

«Kärleken är drogen», säger *Stefán Snævarr* i dikten med samma namn och citerar Bryan Ferry: «Love is the drug»; knarket intog en central plats i den nya livsstilen. *Stefán* diktar om kärleken och använder drogen som liknelse, vid första påseendet varken en onaturlig eller originell liknelse, men dikten börjar så: «Min fixare som kör / runt i innersta rondellen / Maria-Kali-Astarte!» Liknelsen blir oangenäm genom de ord som används: fixare, speed, junk. I en dikt av Einar Kárason, «XIV. Spássíusálmur» (XIV. Marginalpsalmen, en översattlig anspelning på den religiöse 1600-talsdiktaren *Hallgrímur Péturssons* Passionspsalmer. Ö.a.), är knarket inte en liknelse utan en konkret del av verkligheten. Dikten tillägnas det fredlösa paret Fjäll-Eyvindur och Halla som levde på 1700-talet: «ett askfat och en kaffekopp är nog / galghumor och lite utflippad poesi / ta en holk mitt på dan / och så gräs i några blomkrukor». Knarket blir en symbol för ytligheten och verklighetsflykten: «även om du har / till en pipa är ruset en hopplös tro / på något som inte finns», säger Einar Már Gudmundsson i dikten «Anarkí í innheimum I» (Anarki i inre världen I).

De poeter som har framträtt de senaste 15 åren kritiserar hårt följande: ytlighet, falskhet, dogmer och hyckleri. Obarmhärtigt gör man

narr av det som tidigare generationer höll heligt, gamla okränkbara symboler sätts in i ett nytt sammanhang för att visa hur de används ytligt och falskt; man angriper hyckleriet i detta utnyttjande. Ett exempel på det är namnet på nationalhjälten *Jón Sigurdsson*, som var ledargestalten i islänningarnas självständighetskamp på 1800-talet. Det är antagligen ett tecken på att den kampen fortfarande tycks betyda något, att hans namn alltsomoftast dyker upp, fast ibland i förvanskad form: han kallas *Jón* eller *John Sivertsen*, hans ögon är ärggröna – så är också statyn av honom framför riksdagshuset i Reykjavik fläckad av ärg. I sin dikt «Erfdaskrá» (Testamente) säger sig *Geirlaugur Magnússon* ha för avsikt att ge «mitt lik till isländska folket / som ska göra åt mig ett mausoleum / i talman Jóns staty / som pöbeln ska rasera i morgon». Tydligast är kritiken av hur *Jón Sigurdssons* namn utnyttjas formulerad i en text av vissångaren *Megas*, tillika en av de märkligaste och mest självständiga poeterna från denna period – «*jón sivertsen* og *sjálfstæðisbarningur ísfriskra*» (*jón sivertsen* och självständighetskampen i *Ísafjörður*). Där beskrivs han som en nyrik, fåfång människa, men nu är han «död men självständighetsslitet förblir och består i sekler och ár / vi slåss också inbördes för ölkonsumtion och importfrihet / alltmöjligtfrihet».

Så falska är 1900-talets nyrika och ytliga släkten när de stöder sig på självständighetskampen som fördes på 1800-talet och till sådant hyckleri har nu patriotismen blivit. Och islänningarnas beskrivning av sitt land har en bismak av annonsbildernas skönmålningar. De unga poeterna beskriver landet annorlunda, uppvuxna i staden som de är har de också ett annat förhållande till landet, vilket framgår av versraderna av *Einar Már Gudmundsson* i citatet tidigare, och i dikten «*Á Skeidarársandi*» (På Skeidarå sandslätt) säger *Anton Helgi Jónsson*: «Såg snett på detta prisade fosterland / som ej kunde ses från ett källarfönster.» Han reser landet runt och skriver om olika platser; i en dikt om ett av landets största vattenfall, «*Dettifoss*», säger han:

Olycksalig är du
kameran blinkar sömnigt när den ser dig.
Andra vattenfall berörde mig djupare
en läckande kran
droppade mig förr sömlös.

Och matrosen i en dikt av *Pétur Gunnarsson*, «*Landsýn*» (Land i sikte), säger när han ser landet resa sig ur havet: «detta är som en stor skit», men

detta är mitt land
och där hör jag hemma
någonstans i all denna sten hör jag hemma
och där är mitt skratt och min gråt
mina frågor och svar

Så är det: i det här landet finns poeternas frågor och svar, även om de ämnen man griper sig an troligen är av samma art som i övrigt i Norden eller Väst-Europa. Landets särställning har minskat allt mer och poeternas frågor och svar har blivit desamma som i grannländerna. Poeterna kastar fram frågor och söker svar som gäller isländskt samhälle, det moderna kapitalistiska samhället, det industriella och kommersiella samhället och dess kultur.

Det är få som går in för detta lika direkt som *Birgir Svan Símonarson*, vilket också framgår av hans boktitlar: *Hradfryst ljód* (Djupfrysta dikter), *Nætursołtud ljód* (Nedsaltade dikter), *Gjalddagar* (Förfallodagar), *Ljód úr lífsbarátunni* (Dikter från livskampen).

Diktsamlingen *Thorpid* (Byn) av *Jón úr Vör* som kom ut 1946 (sv. öv. *Isländsk kust, Tiden*, Sthlm 1957) var ett banbrytande verk. Till formen var dikterna orimmade och vid första anblicken mycket prosaiska, fastän det visar sig vid närmare påseende att de lyriska stilmedlen flitigt används. Ämnet för dikterna är bilder från ett litet fiskesamhälle och fattigfolkets liv där. Denna socialrealistiska poesibok var den första samling obundna dikter som kom ut på Island.

Birgir Svan Símonarsons Hradfryst ljód, handlar till väsentlig del om livet i ett isländskt fiskesamhälle omkring 40 år senare. Det är påfallande hur mycket kyligare *Birgir Svans* beskrivning är och flera saker bidrar till det: poeten synvinkel är en annan, han är främling, bor i en fiskarbod och arbetar i ett fryshus och är inte född och uppvuxen i samhället. Samhällskritiken är direktare, den framgår inte endast av beskrivningen av livet, utan också av ordvalet och liknelser, och inte minst är det ju fråga om ett annat samhälle. Det har sagts om *Thorpid* av *Jón úr Vör*, att boken är ett minnesmärke över det isländska armodet. 40 år senare är det inte armodet som mest präglar ett isländskt fiskesamhälle utan mekaniserade fryshus och

stora hyreshus, oregerligt mycket arbete och oregerligt mycket pengar, det är inte ett stillsamt byliv utan stressen och alienationen i det mekaniserade marknadssamhället.

Förvisso finns det åtskilligt som är specifikt isländskt i dessa beskrivningar. Här skildras islänningarnas basnäring, fiskindustrin; en fiskeby kurar ihop sig under höga fjäll, vintermörkret är överväldigande – liknande bilder tecknas utan tvivel runt hela norra Skandinavien – men först och främst är det det kapitalistiska produktionssamhället som tas upp till behandling.

Det är livet i ett sådant samhälle som har varit huvudämnet för många poeter på Island de senaste 15 åren, de diktar om arbetet och livskampen, nöjen och kulturen i detta samhälle och nästan jämt har de kritiserat det – och som förut nämndes är angreppen på ytlighet, hyckleri och falskhet oftast en avsevärd del av kritiken.

Man kunde kanske tro att poeter som i så hög grad behandlar det moderna samhället, och inte minst angriper de delar av det som kan hänföras till kapitalismen, ser på socialismen som alternativ. Och förvisso har många av dem socialismen i tankarna. Men socialismens historia är inte alltid uppmuntrande. I sin dikt «félagi yori galanskov» (kamrat jurij galanskov) tilltalar *Pjetur Hafstein Lárusson* kamrat Galanskov. Han säger sig dikta

...det som jag ser
det som jag vet
och det som jag känner
ett av det som jag vet
är att du miste livet
för precis det samma

ty rättvisan är svårfunnen trots att den kan påträffas i kristendomen och Marx och Engels skrifter, men ideologiskojare har stulit socialismen och kapitalsamlare kristendomen.

«Om problemet visar ena sidan upp / vänds den andra ner», säger Geirlaugur Magnússon i dikten «Vandamálin» (Problemen). «Vid våra famlande försök / vrider sig problemet / av skratt.» Det är därför besvärligt att tas med och inte blir det bättre av att revolutionärerna ej alltid skattar det fria tänkandet och hederligheten särskilt högt, revolutionen bygger på tro. Slagord om kapitalismens profit, arbetarklassens förtryck och proletarietets diktatur blir begrepp jämbördiga med världens skapelse, jung-

frufödseln och köttets uppståndelse, i stället för den helige ande kommer ledarnas ofelbarhet. I dikten «Sannfæríst» (Övertygen eder) sätter sig Geirlaugur Magnússon i människosläktets frälsares ställe:

För den tvivlande
är alla fjäll obestigliga
varje liten bäck för bred
sommarens blommor
vissnar dör
i tvivel om att ha levt.
Övertygen eder
tro på inkonsekvensen
dumheten lögnen
låt inte tvivlet gnaga sönder trädet

Kampen förs ofta med slagord och innehållslös högljuddhet i skydd av läran och sekten. Einar Már Gudmundsson skriver om «sósíalisma í einu herbergi» (socialism i enrummare): «tredje världen / kommer vrålande ur väggens affischer / revolutionen ett tapetserat rum i huvudet», så är också «revolutionen på dekis och friheten utflippad».

Här har tagits fram det som är mest påfallande i de gångna årens diktproduktion. Men naturligtvis faller diverse betydande poeter mer eller mindre utanför den beskrivningen, som exempel kan nämnas *Sigurður Pálsson*. Hos honom står poesin över allt. Han drar med allt ut på «diktens ringväg», för att använda hans eget uttryck ur diktsviten «Á hringvegi ljódsins» (På diktens ringväg) från hans andra bok, där han bjuder läsaren med sig: «Låt oss dra ut på poesins vägar / allt är satt på ett kort / ägodelar, förstånd och riktning / vett och sans».

Hos Geirlaugur Magnússon är ytligheten, falskheten, alienationen och livsflykten huvudteman och till och med viktigare än hos åtskilliga av hans samtida. Hos honom finns å andra sidan mycket mindre av direkta hänvisningar till den yttre verkligheten. Han är förresten omkring tio år äldre än flertalet av dem som har nämnts här, och inte lika upptagen av samma erfarenheter som den generation, som blev vuxen omkring 1970 och senare. Hans stil är också en helt annan, han har utvecklat ett allt knappare uttryckssätt i stället för den pratiga stil som har varit mycket framträdande på senare tid, men trots det och trots färre hänvisningar till den yttre verkligheten, sätter den ohyvlade verkligheten och ett «olitterärt»

språk sin prägel på dikterna. Geirlaugur Magnússons dikter kan tyckas pessimistiska, å andra sidan spelar han ut förnuftet och rätten att tvivla – men också känslorna och kärleken – mot ytligheten, falskheten och livsflykten.

Ja, kärleken inte att förglömma. Den är inte verkligt omfattande i denna diktning, men ges ändå utrymme som del av den verklighet, det liv och det mänskliga umgänge som poeterna behandlar. Ibland skrivs det om kärleken på ett väldigt konventionellt sätt; den är, vilket kanske inte är orimligt, upphöjd och utanför den vardagliga verkligheten, eller som det står i en dikt av Birgir Svan Símonarson «på andra sidan dagsverket / ... / när ljusen avtar i fönstren / kommer jag till dig...» Men kärleken är också i farten på allmän plats och finns inne i de vardagligaste ting: «På grund av dig / ser jag lyckan / i navkapseln på en gammal skoda», sägs det i en dikt av *Sveinbjörn I. Baldvinsson* och Anton Helgi Jónsson säger: «Jag vill skriva ditt namn / och mitt och plus emellan / på alla väntskjul / och telefonhytter i stan».

Att det mesta är förgängligt går det inte att komma ifrån, och också i kärleksdikter och andra dikter om mänskligt umgänge – för kärleken är endast en sida av mänskligt umgänge – är förgängligheten mycket påträngande. Förgänglighet, ensamhet, saknad och längtan. Folk sitter fast i sin glädje och sin sorg och förmår inte uttrycka den: «Orden jag drar fram är överst i medvetandet / inga kommer nerifrån djupen / tomma och döda uppenbaras de», står det i en dikt av *Elísabet Thorgeirsdóttir* och i en annan dikt liknar hon sin glädje vid ett fjäll och «Fjället i fjorden är vitt / verkar kallt / ... / men kan få utbrott när som helst.» Samvaron och kärleken är viktigare än allt, men «det är så mycket / som det är svårt att komma åt med ord», säger *Magnea Matthíasdóttir* i en dikt, «i stället säger jag: / jag älskar dig / och du säger: / vilka dumheter».

Och man söker en tillfällig partner, är tillsammans en natt och sitter så kvar med tomheten: «Varför / gick jag med dig hem i kväll», står det i dikten «Dagskrá: venjuleg adalfundarstörf» (Dagordning: sedvanliga årsmötesärenden) av *Sonja B. Jónsdóttir*. «Jag vill gärna gå nu / men du tror att du är min gunstling, som ridit in på gården / det skulle sára den manliga stoltheten». Å andra sidan: «Jag förnekar det inte: / friheten är dyrköpt», säger *Ingi-*

björg Haraldsdóttir, «Trevligare att värma tårna / på en välbekant karl i sängen / och alltid veta vad som kommer härnäst».

Här har det skrivits färre ord om kvinnors diktning än om mäns. Det är inte onaturligt om man tar i beaktande att endast en av tio poesi-böcker från de gångna åren är av en kvinna. Men i gengäld står de flesta sig väl, vilket man inte kan säga om utgivningen som helhet under de åren.

Men anledningen till att kvinnornas diktning inte behandlas förrän det blir tal om känslor och kärlek, är att kvinnornas ämnen innehåller så mycket annat. Om man kan säga att realismen är karaktäristisk för de senaste årens diktning, så stämmer det oftast med säkerhet på kvinnornas poesi. Men när vi fortsätter och säger, att den yttre verkligheten tas till besiktning i den diktningen, och att det är en viss generations uppgörelse som äger rum, socialt, kulturellt och politiskt, så passar det inte lika bra in på kvinnornas diktning. T.ex. finns det åtskilligt med barn- och ungdomsminnen i männens diktning (inte bara i poesin utan också i romanerna) och de är starkt förankrade i den tid och miljö som männen växte upp i. *Nína Björk Árnadóttir* och *Ingibjörg Haraldsdóttir* – som är avsevärt äldre än de män som det här är tal om – vänder sig båda till barndomen, men i ett annat syfte. De brottas mycket mera med den existentiella problematiken.

Magnea Matthíasdóttirs bok, *Kopar* (Koppar), börjar med en dikt som heter «Upphaf» (Upphov). Samma namn bär den första dikten i *Ingibjörg Haraldsdóttirs Thangad vil ég fljúga* (Dit vill jag flyga). Och i fortsättningen beskrivs barnet, denna oerfarna individ, som upptäcker världen omkring sig. Människan är en resenär som beger sig av och ger akt på stjärnorna, men det finns en som inget kan rubba, «som tyst kikar ut / genom vår barndoms källarfönster». Det är svårt att orientera sig på den resan från början till slut, från födelse till död, «och reglerna finns ingenstans skrivna / men kunskapen markeras av ärr / efter läkta sår» (*Magnea Matthíasdóttir*). Dessa sår och ärr och det som orsakar dem är ofta ämnet för dessa kvinnliga poeter, inte minst för *Nína Björk Árnadóttir*.

Det är inte mycket vi kan bestämma över; i en dikt av *Steinunn Sigurdardóttir* liknas dagarna vid hästar och de bestämmer färden: «Endast detta är säkert: / låter jag dem springa så

Johanna Boga, *På vägen III* (litografi, 1981)

springer de / skenar de så skenar jag med dem.» Och det sker en del saker bland människorna, men ändå: «Ingenting har skett / utom detta: att jorden dansar / bland stjärnor i ett blått mörker» (Ingibjörg Haraldsdóttir). Så tycks det vara om vi ställer de stora dimensionerna i motsats till det som sker bland oss här på jorden dagligdags: «man säger god dag / i radion kommer nyheterna / om krig nära och fjärran...». I dessa dikter ställs gärna upp kontraster, kontraster mellan ögonblicket och evigheten, mellan det enskilda och helheten, mellan individen och medmänniskorna. Det som bor inom individen får utlopp bara genom umgänget med andra, samvaron och kärleken är viktigare än allt, men avståndet mellan människorna är för stort, människan är alltför ensam. Här har vi kommit fram till moralismen som är så riklig inom denna generations poesi, kritiken av det ytliga.

Det ämnet ligger kvinnorna nära, har kanske alltid gjort det, men ännu mera nu när diskussionerna om kvinnans ställning är intensivare än någonsin. Det uppstår en tydlig motsägel-

se hos dem i deras längtan efter ett samliv, inte minst det sexuella samlivet, för där uppenbaras kvinnans förtryck i ett nötskal, det förtryck som ofrånkomligen gör relationerna ytliga och otillfredsställande.

Kvinnornas diktning är mer filosofisk än männens, men en filosofi som är väl förankrad i deras dagliga erfarenheter. De är inte lika generationsbundna som männen, om man kan säga så, de skriver snarare utifrån kvinnans situation, vilken i grund och botten är densamma som för tidigare kvinnor. Men tonen är ändå ofta identisk med det som har beskrivits ovan, man angriper myter och förlegade och orealistiska attityder, behandlar öppet kärleken och sexualiteten, barnafödande, göromålen i hemmet och arbetet, konsumtionssamhället, alienationen, stressen, etc. Du står «ständigt för mina ögon», står det i en dikt av *Þórdís Richardsdóttir*, «bestjäl mig på lugnet / och tryggheten». Men så fortsätter hon ironiskt: «Nu / när du har gått / kan jag gå in för disken.» Nationalskalderna formulerade sig annorlunda om kärleken och kvinnans roll.

Som förut nämndes, framträdde åren före och runt 1960 poeter som kan sägas vara generationen närmast efter «atompöeterna». De poeterna var i mångt och mycket olika, och utöver de som förut omtalades, förtjänar några ett omnämnande.

Vilborg Dagbjartsdóttir kunde man gärna räkna till samma grupp som de yngre kvinno-poeter, vilka diskuterades förut. Däremot är *Hannes Pétursson* och *Baldur Óskarsson* olika sina yngre kolleger. Hannes Pétursson kom med sin första bok 1955 i atompöeternas kölvatten och tycktes beträda den gyllene medelvägen mellan tradition och modernism. Han har varit en produktiv poet, men förfinad och hans senare böcker gör ett inåtvänt och lågmält intryck. Baldur Óskarsson är väldigt mörk och ofta surrealistisk. *Jóhann Hjálmarsson* gav purung ut sin första bok 1956. Han framstod som «ren surrealist» i sina första böcker, och kanske den ende som kan kallas så fram till idag. Han har sedan ändrat sin stil mycket och skriver nu en öppen poesi, långa prosaiska dikter, där lyrisk stilmedel används med stor sparsamhet. En annan produktiv lyriker som har gått en liknande väg är *Matthías Jóhannessen*, och man kunde nämna fler, såsom «atompöeten» Jón Óskar i sina senaste böcker. Om dess och flera av de äldre lyrikerna kunde man säga mera, men här görs först och främst ett försök att beskriva de yngres diktning.

De senaste åren har det framträtt en grupp purunga poeter, som kallar sig surrealisterna och som starkt framhäver surrealismen. De är födda omkring och efter 1960 och har uppkallat gruppen efter Medusa.

Fler poeter i den åldern eller yngre har dykt upp på senare tid, eventuellt en ny generation i litteraturhistorien, men det är för tidigt att orda alltför mycket om dem. Men det finns anledning att tro att den generationen har ett och annat att säga, och den står nu för en frodig växtlighet inom rockmusiken, en musik som inte är imitation utan snarare ett mer eller mindre ursprungligt uttryckssätt. Det finns stora likheter med det som de yngsta bildkonstnärerna håller på med: ett energiskt och otåligt sätt att uttrycka sig. Och så länge man har behov att uttrycka sig kommer dikten att leva.

IV

Jag sade förut att varje generation måste skapa

sitt eget uttryckssätt, och det är inte precis någon ny sanning. Det betyder emellertid inte att alla poeter bär samma prägel. Poeter av den generation som kom upp i vuxen ålder omkring mitten av 1900-talet är olika varandra, men de bröt sig ur den gamla poesitraditionen, varken mer eller mindre. Och poeter av den generation som blev fullvuxen det senaste decenniet är också olika varandra, trots att de flesta har det gemensamt att de skriver realistiskt eller direkt associerar till verkligheten, använder ett vardagligt uttryckssätt, ofta brukar retorik och är frispråkiga. Detta är emellertid varken uttömmande eller fullt så enkelt.

En av «atompöeterna», *Sigfús Dadason*, behandlar orden i en dikt som skrevs någon gång efter 1950 och publicerades i boken *Hendur og ord* (Händer och ord) 1959. Dikten börjar så: «Ord / jag säger allt färre och färre ord...», och längre fram står det:

Hur som helst vill jag be alla människor
att handskas försiktigt med ord
de kan explodera
och dock är detta farligast av allt
att krutet kan bli vått.

Det var en kort tid innan detta kom på pränt som Hannes Sigfússon bad om den «frispråkiga dikten» och fick den.

I Dagur Sigurdarsons bok från 1960, *Miljónacevintýrid* (Miljonäventyret), står det i en dikt som har titeln «Ord»: «Ord är redskap / att förändra världen med / att vända upp och ned på miljöns absurditet», och i Birgir Svan Símonarsons bok, *Nedsaltade dikter*, från 1976 står det i dikten «Fjödur» (Fjäder):

en bok är ett dåligt tak över huvud
full med symboler och mystik
pennan är en fjäder i kapitalets hatt
om vi inte lär oss att smida
vapen av ord

Men kanske har den frispråkiga diktens kraft minskat något av att orden under det gångna decenniet har gått på realisation, och där har man inte handskats mer försiktigt med varan än vanligt är på realisationer. Orden har emellertid inte exploderat, men måhända har krutet blivit en aning vått.

Oversättning från isländskan: Jan Karlsson